

## Nr 365.

Av herr **Jacobson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 102, angående anslag till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 102 angående anslag till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna m. m. föreslår departementschefen rörande omorganisationen av nomadskoleväsendet i Västerbottens nomadskoldistrikt, att en centralskola för länets renskötande lappar förlägges till *Tärna kyrkoby*. Då nomadbarnantalet i hela länet för närvarande är blott 35, så måste det anses synnerligen välbetänkt att nomadskolundervisningen fortfarande såsom hittills på folkskolestadiet vid Skarvsjö byskola sker vid blott en enda skola. Givet är, att undervisningen i en centralskola av B<sub>2</sub>-formen måste giva ett bättre arbetsresultat, än om ovannämnda antal barn undervisades i tre mindre skolor av D-typ i resp. Ammarnäs, Tärna och Saxnäs, såsom föreslagits av nomadskolinspektören och Kungl. Skolöverstyrelsen.

Därest emellertid den i propositionen föreslagna centralskolan skall kunna på bästa sätt fylla sin uppgift, så torde valet av skolans förläggningsort vara synnerligen betydelsefullt, ty i annat fall komma stora olägenheter att yppa sig och försvåra skolarbetet. För nomadskolans vidkommande måste man nämligen även räkna med den inställning, som barnens föräldrar komma att intaga till densamma. Skulle sålunda centralskolan få en placering, som väsentligen strider mot de flesta föräldrars uppfattning om den rätta placeringen av nomadskolan, skulle detta utan tvivel under en lång följd av år medföra för skolarbetet störande förvecklingar från föräldrarnas sida.

Att Tärna kyrkoby utpekats som en lämplig plats för nomadskolan i Västerbottens län, har på vissa av frågan berörda håll väckt ett berättigat uppseende, och detta icke minst hos nomaderna i Sorsele och Vilhelmina socknar och Risbäcks kapellförsamling, ty med tanke på dessa lappar är Tärna kyrkoby synnerligen olämplig som förläggningsort för länets nomadskola. Dessa lappar ha ju aldrig sina stråkvägar i närheten av Tärna kyrkoby utan flytta sedan urminnes tider längs efter älvdalarna ned mot stambanan. Det är nämligen att märka, att Västerbottens fjällappar har sina vinterbetesmarker inom nedre delen av Sorsele samt inom Lycksele, Degerfors, Åsele och Stensele socknar.

Till följd härav blev den nuvarande fasta nomadskolan under de första åren placerad i Östernoret inom Åsele socken men förflyttades snart till Skarvsjöby inom Stensele socken, där den varit i verksamhet i cirka 15 års tid.

Under den långa tid nomadskolan varit förlagd till Skarvsjö i Stensele socken har det ej mött några större svårigheter att samla nomadbarnen från hela länet till denna skola, och detta av den anledningen, att Stensele ligger synnerligen centralt med hänsyn till de renskötande lapparna i Västerbottens län. Det enda, som man haft att anmärka mot den nuvarande nomadskolan, har varit de dåliga lokaler, som stått till buds, både för barnens inkvartering och för skolundervisningen.

Det är emellertid att befara, att en i viss mån berättigad ovilja mot nomadskolan skulle uppstå hos de renskötande fjälllapparna i Sorsele, Vilhelmina och Risbäcks församlingar, därest denna skola stationerades i Tärna kyrkoby. *Då ingen vägförbindelse finnes i fjälltrakterna mellan dessa socknar, skulle föräldrarna tvingas att sända sina barn först ned till inlandsbanan för resa till Storuman och sedan med postbuss upp till Tärna kyrkoby.* Härigenom finge ju nomadbarnen både en mycket besvärlig och lång och onödigt dyrbar resa till och från nomadskolan. Visserligen förutsätter länsstyrelsen, att bidrag till barnens resor för inställelse vid skolan samt för hemresa vid läroårets slut skall utgå av statsmedel av sagda styrelse beräknad till cirka 1,000 kronor årligen, men då vore väl det lämpligast och för statsverket mest ekonomiskt att centralskolan förlades på sådan plats att de ifrågasatta kostnaderna i stort sett bortföll.

Men även om direkt vägförbindelse med Tärna kyrkoby och Ammarnäs resp. Dikanäs och Risbäck kunde i en snar framtid komma till stånd, så måste likväl allvarligen ifrågasättas, huruvida Tärna kyrkoby ens kan anses som en lämplig förläggningssort för länets nomadskola, ty det är att märka, *att ur rent lapsk miljösynpunkt kan Tärna kyrkoby icke alls räkna med några avgörande fördelar framför vilken annan by som helst längre ned i länets fjällbygd.* Tvärtom kan i stället framhållas såsom en avgörande nackdel för Tärna, att denna kyrkoby är en betydande turistort med ett synnerligen frekventerat turisthotell. En nomadskola i Tärna kyrkoby skulle därför utan tvivel ofta bli utsatt för nyfikna turisternas störande besök även under pågående skolarbete. Från visteskolan i Atosstugan i Tärna, där under en följd år sommarskolundervisning av småskolans barn pågått, ha ofta klagomål över nyfikna turisternas påträngande besök varit mycket vanliga. I en nomadskola, förlagd till Tärna kyrkoby, skulle utan tvivel ett sådant störande moment i skolarbetet bli rent av pinsamt.

Vidare må påpekas, att under vintermånaderna, då fjälllapparna med sina renhjordar vistas i det nedre skogslandet, skulle de lappbarn, som bevistade nomadskolan i Tärna, aldrig kunna komma i kontakt med sina föräldrar. Men skulle däremot nomadskolan förläggas i närheten av inlandsbanan exempelvis i Stensele kyrkoby, såsom det *Sameska landsmötet 1937 enhälligt uttalat sig för och i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24/11 1937 hemställt om*, så kunde barnens föräldrar någon gång under vintern komma i kontakt

med sina barn i nomadskolan. Under jullovet kunde då också barnen resa till sina föräldrars tillfälliga hem, vilket däremot bleve otänkbart, därest nomadskolan förlades till Tärna kyrkoby.

*Nomadskolan för Västerbottens län bör sålunda icke blott med hänsyn till undervisningens anordning vara en centralskola utan även lika mycket med hänsyn till sin förläggning.*

Med tanke på fjällapparnas vinterflyttningar torde ingen lämpligare plats i länet kunna uppletas än Stensele kyrkoby. Såsom med rätta framhållits, bör Skarvsjö, där nomadskolan nu är placerad, lämnas ur räkningen, och detta redan av det skälet, att byn ligger avsidet från järnvägen, vilket förorsakar dyrbara bilskjutsar. Ur rent lägesynpunkt kunde ju Storuman komma i fråga, men då detta är ett typiskt järnvägssamhälle, så torde det ur den synpunkten vara synnerligen olämpligt att förlägga nomadskolan i en sådan för nomadbarnen främmande miljö.

Stensele kyrkoby saknar däremot denna avancerade samhällskaraktär. Utan att ha förlorat sin egenskap av vanlig lappmarksby har Stensele kyrkoby ett synnerligen centralt läge och har dessutom sjukstuga med läkare, apotek, kyrka m. m., vilket allt har en avgörande betydelse för nomadskolans förläggning.

*Det förtjänar även att uppmärksammas, att nomadskolinspektören i sitt alternativa förslag om en centralskola för länets lappar icke nämnt Tärna som en lämplig förläggningsort, helt säkert av den anledningen att Tärna därvidlag ur lämplighetssynpunkt inte alls kan komma i fråga.*

I den kungl. propositionen framhålles visserligen, att en förläggning av nomadskolan till Tärna vore motiverad av bland annat det förbilligande av byggnadskostnaderna, som kunde uppnås genom sambruk av gymnastik- och slöjdlokal med Skytteanska skolan. Men det kan av psykologiska skäl starkt ifrågasättas, huruvida ett sådant sambruk av lokaler vore lyckligt i fråga om svenska och lapska barn. Följden av en sådan anordning bleve säkerligen ständiga tvister och stridigheter mellan barnen från de motsatta lägren. Helt visst bleve spänningen mellan de svenska och lapska barnen så irriterande att sambruket av de påtänkta lokalerna bleve snart omöjligt. I varje fall skulle genom en sådan anordning både en välbehövlig arbetsro och en målmedveten fostran av barnen i de olika skolhemmen väsentligen försvåras. Denna på folkmentaliteten i lappmarken grundade anmärkning gäller för övrigt icke blott det påtänkta sambruket av lokaler i Tärna utan även lika mycket i fråga om andra nomadskolor, där sambruk av vissa lokaler är ifrågasatt. Ur alla synpunkter torde det därför vara lyckligast, att nomadskolorna förses med egna lokaler utan något som helst samröre med svenska skolor.

Jag tillåter mig till sist hänvisa till närslutna bilaga, varav framgår att de båda motionärerna till "Lappriksdagen" 1937, varvid landsmötet en-

hälligt uttalade sig för en centralskola förlagd till Stensele kyrkoby, äro Tärnabor.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen med godkännande av vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit måtte besluta, att centralskolan för Västerbottens nomadskoledistrikt förläggas till Stensele kyrkoby eller, därest detta yrkande icke av riksdagen kan bifallas, det måtte överlåtas till Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning bestämman platsen för sagda skola.

Stockholm den 12 mars 1939.

Uddo R. Jacobson.

*Bilaga.*

*Avskrift av motion till Lapparnas allmänna landsmöte i Arvidsjaur.*

Då ett förslag är uppe, att den fasta nomadskolan skulle anordnas så, att mindre fasta skolor förläggas på det sättet, att en stationeras i Ammarnäs, den andra i Tärna och den tredje i Saxnäs i Vilhelmina, så hemställes härmed, att landsmötet måtte ingå till Kungl. Maj:t med den anhållan, att för Västerbottens län anordnas såsom hittills en centralt belägen fast nomadskola exempelvis i Stensele kyrkoby.\*

Anledningen till denna hemställan är den farhågan, att om den nuvarande fasta nomadskolan sönderfaller i icke mindre än tre skolor, så måste följden därav bliva en väsentligt försämrad skolform. Dessa mindre skolor måste få formen av fasta mindre folkskolor, under det att den nuvarande fasta nomadskolan består av både folkskole- och småskoleavdelning. För bevarande av denna högre och effektivare skolform är det sålunda av nöden, att för nomadundervisningen i Västerbottens län i fortsättningen bibehålles en centralt belägen fast nomadskola med förläggningssort helst i Stensele kyrkoby.

Arvidsjaur den 3 okt. 1937.

A. G. Nilsson-Vinka,  
Tärnaby.  
Lappombud från Tärna.

Nils Em. Johansson,  
Tärnaby.  
Lappombud från Tärna.

Kurs. av undertecknad.